

K 85-ročnému životnému jubileu prof. Ing. Štefana Šmelka, DrSc. a jeho prínosu k rozvoju biometrie a inventarizácie lesa

V roku 2015 sa dožíva významného životného jubilea prof. Ing. Štefan Šmelko, DrSc., uznávaná vedecká osobnosť a pedagóg Lesníckej fakulty TU vo Zvolene.

V rámci takmer 50-ročnej pracovnej aktivity sa intenzívne venoval predovšetkým problematike rozvoja lesníckej biometrie, modelovaniu rastových procesov, inventarizácii a monitorovaniu stavu lesa a to najprv počas svojho pôsobenia na Lesníckej fakulte VŠLD, terajšej TU vo Zvolene, neskôr po odchode do dôchodku aj počas svojho ďalšieho pôsobenia na NLC - LVÚ Zvolen. V týchto oblastiach je uznávaným odborníkom, o čom svedčia výsledky jeho pedagogickej a vedeckovýskumnej práce ako aj mnohé ocenenia na národnej a medzinárodnej úrovni.

Prof. Štefan Šmelko sa narodil 24. marca 1930 v Slavci, v okrese Rožňava v rodine s lesníckou tradíciou. Po ukončení gymnázia v r. 1949 študoval na Lesníckej fakulte Vysoké školy poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva (VŠPLI) v Košiciach a VŠLD vo Zvolene. Od jej ukončenia v r. 1953 pracoval na VŠLD vo Zvolene na Katedre hospodárskej úpravy lesov a geodézie, spočiatku ako asistent, po habilitácii v r. 1965 ako docent a od r. 1977 ako profesor. Vedeckú kvalifikáciu kandidáta poľnohospodársko-lesníckych vied získal v r. 1962 na Vysoké škole zemiedelskej v Brne u prof. Leporského, vedeckú hodnosť doktora vied získal v r. 1975. Významným medzníkom v jeho profesionálnom vývoji bol ročný pobyt v rámci Humboldtovho štipendia u prof. Prodana na Univerzite vo Freiburgu v r. 1968, ktorý zásadne ovplyvnil jeho biometrické myslenie ako metodického základu na riešenie mnohých lesníckych problémov. Po odchode na dôchodok v r. 2001 ďalej aktívne pracoval. Získal čestný titul „profesor emeritus“ TU vo Zvolene s možnosťou využívať infraštruktúru univerzity. V roku 2004 prijal ponuku NLC - LVÚ vo Zvolene na externú spoluprácu, v ktorej pokračoval s krátkymi prestávkami až do roku 2013.

Prof. Šmelko patrí medzi výnimočných a nezabudnuteľných pedagógov Lesníckej fakulty. S jeho menom je úzko spätý rozvoj a výučba lesníckej biometrie, ktorú gestoroval už od roku 1958 pod názvom štatistické metódy v lesníctve. Sformuloval jej nový obsah, ktorý rozšíril o nové poznatky domácej a svetovej literatúry. Následne sa významnou mierou pričínal o rozvoj a efektívne využívanie štatistických metód v lesníckom výskume a praxi. Od roku 1989 gestoroval predmet dendrometria, neskôršie voliteľný predmet inventarizácia a monitoring lesa, ktoré obohatil o nové, originálne poznatky svojej vedeckovýskumnej práce. Od roku 1985 bol tiež zakladateľom a gestorom unikátneho predmetu Metodológia vedeckovýskumnej práce, ktorý vyvolal veľký záujem u mladých vedeckých a pedagogických pracovníkov. Som veľmi rád, že profesor Šmelko aj po odchode do dôchodku

často prijal naše pozvanie a prednášal vybrané state z tohto predmetu na seminároch pre našich doktorandov.

Vo svojej vedeckovýskumnej činnosti sa prof. Šmelko orientoval na lesnícku biometriu, dendrometriu, inventarizáciu a monitorovanie stavu lesa. V tomto zameraní rozpracoval a vyriešil mnohé vedecké problémy. Podieľal sa na konštrukcii národného systému jednotných výškových kriviek, vypracoval nové reprezentatívne metódy inventarizácie lesa, prispel k poznaniu a matematickému modelovaniu rastu a prírastku lesných stromov a porastov, vytvoril a overil nové koncepcie monitorovania zdravotného a produkčného stavu lesa. Prof. Šmelko koordinoval viaceré vedecké projekty v oblasti lesníctva, poľnohospodárstva a drevospracujúceho priemyslu, bol vedúcim riešiteľských kolektívov viacerých projektov VEGA a spoluriešiteľom zahraničných projektov v rámci EÚ a projektov v rámci slovensko-nemeckej spolupráce medzi TU vo Zvolene a GAU Göttingen. Svoj odborný záujem rozšíril aj do aktuálnej problematiky biometrického hodnotenia lesných biotopov, zaradených v európskom systéme NATURA 2000, kvantifikácii biodiverzity lesa, mŕtveho dreva a zásoby uhlíka v lesných ekosystémoch. Z posledných projektov riešených na NLC - LVÚ treba spomenúť najmä „Národnú inventarizáciu a monitoring lesov SR 2005–2006“, ktorej bol odborným garantom a realizovala sa po prvýkrát v histórii slovenského lesníctva. Ďalším významným podujatím bola jeho účasť v „Centre excelentnosti pre podporu rozhodovania v lese a krajine“ kde ako vedúci jednej výskumnej aktivity rozvinul nové výberové metódy inventarizácie pre stredne veľké územné celky a navrhol objektivizáciu hospodársko-úpravničného zisťovania stavu lesa na báze prepojenia existujúcich údajov s malým rozsahom výberové kontrolného merania.

Z osobných vlastností prof. Šmelka je vo vedeckých kruhoch známa jeho náročnosť, široká rozhľadenosť, metodologická dôslednosť, vysoká produktivita a morálka vedeckej práce. Prof. Šmelko dokázal vytvárať produktívnu pracovnú atmosféru, ktorá ovplyvnila vedeckú a profesnú cestu mnohých študentov, doktorandov a svojich spolupracovníkov. Je preto považovaný za otca mnohých vedeckých pracovníkov a právom môžeme hovoriť o Šmelkovej vedeckej škole. Prof. Šmelko vychoval viacerých docentov a profesorov, mnohých doktorandov, viedol viac ako 80 diplomových prác.

Je správne byť náročný na druhých, ak sme nároční predovšetkým na seba. To v plnej miere charakterizuje aj prof. Šmelka. Svedčí o tom aj zoznam jeho publikačnej činnosti, ktorý obsahuje: 14 knižných publikácií, 12 vysokoškolských učebných textov, 102 pôvodných vedeckých prác, 74 referátov, 37 odborných článkov a 49 záverečných správ a štúdií. Z najvýznamnejších monografií a vysokoškolských učebníc je potrebné spomenúť: Základy určovania hrúbkového prírastku stromov a porastov (1965), Matematicko-štatistická inventarizácia zásob lesných porastov (1968), Biometrické

zákonitosti rastu a prírastku lesných stromov a porastov (1982), Waldertragslehre (1990) vydanú v medzinárodnom autorskom kolektíve spolu s prof. Wenkom a prof. Antanajtisom, učebnicu Dendrometria (2000, 2007) a monografiu Meranie lesa a dreva (2004). Počet citácií a ohlasov na práce prof. Šmelka je veľmi rozsiahly a počíta sa v stovkách doma aj v zahraničí. Mimoriadnu pozornosť si zaslúži najnovšia vedecká monografia Šmelko, Šebeň, Bošela, Sačkov, Kulla „*Nové varianty metód na viacúčelové zisťovanie a monitorovanie stavu lesných ekosystémov progresívnymi technológiami*“ (2014). Sú v nej na 368 stranách spracované výsledky výskumu v spomínanom Centre excelentnosti na LVÚ zamerané na tri problémové okruhy – Zobjektívnenie a zhospodárnenie porastovej inventarizácie lesa, Metódy viacúčelovej výberovej inventarizácie lesa pre stredne veľké územné celky v podmienkach Slovenska a Metodické inovácie druhého cyklu národnej inventarizácie a monitoringu lesa SR (2015–2025) v 10 samostatných vedeckých príspevkoch s konkrétnymi návrhmi pre vedu a prax.

Ako vedec a učiteľ prof. Šmelko výrazne podporoval medzinárodnú spoluprácu. Absolvoval viacero krátkodobých a dlhodobých pobytov na zahraničných univerzitách a vedeckých inštitúciách v krajinách Európy, na Kube a v USA, kde získal bohaté skúsenosti a osobné kontakty.

Bol členom v mnohých medzinárodných a domácich organizáciách a redakčných radách. Recenzoval veľký počet článkov pre rôzne časopisy, aktívne pracoval aj ako recenzent Lesníckeho časopisu - Forestry Journal. Bol dlhoročný podpredseda odbornej skupiny IUFRO pre inventarizáciu a monitoring lesa.

Prof. Šmelko výrazným spôsobom ovplyvnil smerovanie a rozvoj bývalej VŠLD vo Zvolene a súčasnej TU vo Zvolene vykonávaním rôznych vedeckých a akademických funkcií. Ako prodekan pre vedu a výskum (1966–1972) a riaditeľ Vedeckovýskumného ústavu lesníckeho (1966–1980) a proktor pre vedu, výskum a zahraničné styky (1980–1990) koordinoval viacero významných vedeckých projektov, organizoval významné vedecké podujatia a výrazne sa pričínil o rozvoj a smerovanie vedy a výskumu. Bol iniciátorom periodického spracovania a publikovania bibliografií fakúlt,

vydávania účelových publikácií o výsledkoch vedeckého výskumu, založil tiež knižnú edíciu našej univerzity „Vedecké a pedagogické aktuality“ na publikovanie pôvodných vedeckých prác. V rokoch 1990–1993 pôsobil vo funkcii vedúceho Katedry hospodárskej úpravy lesov a geodézie a v roku 1994 vo funkcii rektora TU vo Zvolene.

Celoživotná práca a dielo prof. Šmelka boli ohodnotené viacerými cenami, z ktorých je potrebné spomenúť najmä Veľkú cenu Svätého Gorazda za celoživotné dielo v oblasti lesníckej biometrie a dendrometrie udelenú MŠ SR v r. 2000; štátne vyznamenanie Rad Ludovíta Štúra I. triedy za celoživotnú angažovanosť v prospech rozvoja lesného hospodárstva na Slovensku udelenú v r. 2000 prezidentom SR; nemeckú medzinárodnú cenu Biometriepreis'91 za rozvoj lesníckej biometrie, ktorú dostal v r. 1991 na univerzite v Mníchove a Burghardovu medailu univerzity Göttingen za medzinárodnú vedeckú spoluprácu z r. 1996.

V roku 1990 sme na Katedre hospodárskej úpravy lesov a geodézie organizovali vedecký seminár „Lesnícka biometria v rozvoji hospodárskej úpravy lesov“ a v roku 2010 vedecký seminár „Biometria, informatika, inventarizácia, modelovanie lesa – základ pre precízne lesníctvo“, pri príležitosti 60 a 80-ročného životného jubilea prof. Šmelka. Vtedy sme boli všetci o 25 a 5 rokov mladší. Vek má však často aj relatívny rozmer a prof. Šmelko je toho jasným dôkazom. Aj v súčasnom období je vedecky a pracovne veľmi aktívny a produktívny, čo mu môžu závidieť mnohí mladší súčasníci a jeho nasledovatelia. Stále pracuje a zúčastňuje sa odborného a vedeckého života a výchovy doktorandov. Obdivuhodná je tiež jeho publikačná činnosť v poslednom období a iné aktivity potrebné pre vedu a prax HÚL.

V závere chcem ešte raz profesorovi Šmelkovi za blahoželateľk významnému životnému jubileu, poďakovať za pracovné úsilie a mimoriadne výsledky, zaželať mu veľa zdravia, spokojnosti a rodinnej pohody. Je to pre mňa česť a potešenie, že to môžem urobiť v mene všetkých jeho žiakov, bývalých aj súčasných kolegov a priateľov.

Lubomír Scheer

Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta,
T. G. Masaryka 24, SK – 960 53 Zvolen, Slovenská republika,
e-mail: scheer@tuzvo.sk